

NL DIGITAAL

Data Agenda Overheid

> digitaleoverheid.nl/data-agenda

NL DIGIbeter
Agenda Digitale Overheid

NL DIGITAAL

Data Agenda Overheid

Deze agenda beschrijft hoe data (nog) beter ten goede kunnen komen aan beleidsvorming en het oplossen van maatschappelijke vraagstukken door de overheid. Daarnaast besteden we nadrukkelijk aandacht aan de bescherming van publieke waarden en fundamentele rechten. We noemen deze agenda: NL DIGITAAL: Data Agenda Overheid. In de inleiding beschrijven we de context en de aanleiding voor deze agenda. In de hoofdstukken 1 tot en met 5 beschrijven we onze aanpak op een aantal specifieke thema's, elk uitgewerkt in concrete acties. Tot slot gaan we in op de financiering en bieden we een totaaloverzicht van de acties.

> digitaleoverheid.nl/data-agenda

Aan de slag met data

1 Problemen oplossen met datagedreven werken

Aandacht voor **wetgeving** en **publieke waarden** **2**

3 Overheidsdata kwalitatief verbeteren en efficiënter benutten

Kennis over datagedreven werken **verzamen** en **delen** **4**

5 Investeren in **mensen**, **organisatie** en **cultuurverandering**

Inhoudsopgave

Aan de slag met data	6
1. Problemen oplossen met datagedreven werken	16
2. Aandacht voor wetgeving en publieke waarden	24
3. Overheidsdata kwalitatief verbeteren en efficiënter benutten	30
4. Kennis over datagedreven werken verzamelen en delen	36
5. Investeren in mensen, organisatie en cultuurverandering	42
Financiering	50
Overzicht actiepunten	52

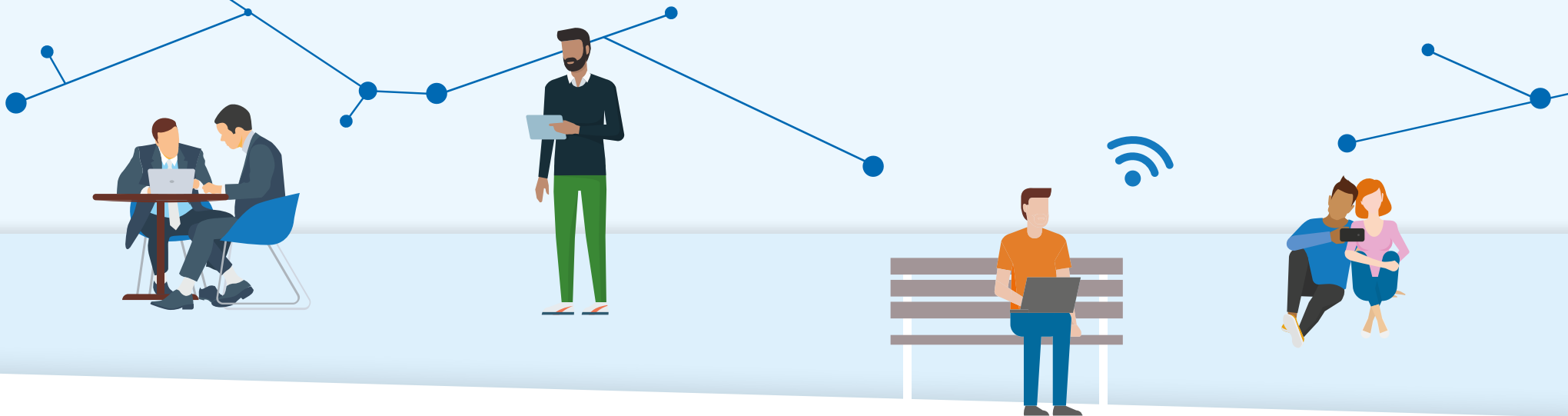
Aan de slag met data

Data bieden enorme kansen. Tegelijkertijd roept het gebruik van data nieuwe vragen op. Deze Data Agenda Overheid gaat over datagebruik in de samenleving en maakt werk van goed en verantwoord datagebruik door de overheid.

Iedereen in Nederland gebruikt én produceert data, vaak zonder erbij stil te staan. We zoeken een nieuw huis, plaatsen een bericht op sociale media, nemen de bus en betreden een kantoorgebouw met een toegangspas. Met z'n allen laten we een spoor van digitale gegevens achter. Omdat het verzamelen, opslaan, delen en verwerken van data steeds goedkoper wordt, neemt de hoeveelheid data in een duizelingwekkend tempo toe. De steeds grotere impact van data op onze samenleving noemen we ook wel dataficering. Deze dataficering verandert onze wereld in een rap tempo.

Maatschappelijke kansen en publieke waarden

Dataficering hangt sterk samen met de opkomst van nieuwe technologieën, zoals kunstmatige intelligentie en het verbinden van apparaten met het internet ('internet der dingen'). Slimme toepassingen van data en technologie kunnen de kwaliteit van het leven van burgers verbeteren. Ze zorgen voor meer gemak, bijvoorbeeld via een automatisch voor-ingevulde belastingaangifte. Data zijn daarnaast ook nodig om problemen van deze tijd op te lossen. Van de verbetering van de gezondheidszorg en het onderwijs tot het optimaliseren van 'kritische infrastructuren' als transport en energie.

Brede maatschappelijke winst door slim asfaltonderhoud

Met big data-analyse kan Rijkswaterstaat beter voorspellen wanneer asfalt toe is aan onderhoud. Die betere voorspellingen maken het bijvoorbeeld mogelijk om efficiëntere onderhoudsplanningen te maken voor rijkswegen. Dit levert niet alleen een kostenbesparing op, maar ook minder verkeershinder, meer verkeersveiligheid, een lagere CO₂-uitstoot, reductie van grondstof- en energieverbruik en beperking van geluidsoverlast.

Tegelijkertijd roept dataficering veel nieuwe vragen op over publieke waarden en fundamentele rechten. Hoe voorkomen we ongewenste beïnvloeding door nepnieuws? Hoe verhinderen we dat het gebruik van robots en kunstmatige intelligentie mensenrechten ondermijnt? Hoe borgen we de autonomie en privacy van elke burger? De overheid wil de enorme maatschappelijke en economische kansen van data grijpen, maar tegelijkertijd mag voortschrijdende dataficering niet ten koste gaan van individuele burgers en ondernemers.

Bedrijven bepalen inmiddels de standaard voor goede dienstverlening aan consumenten: snel, duidelijk, gepersonaliseerd en altijd beschikbaar. De overheid kan en wil daar niet bij achterblijven. Tegelijkertijd moet in de informatie-samenleving iedereen mee kunnen komen. We beschermen daarom de rechten van alle burgers en ondernemers als die door nieuwe ontwikkelingen onder druk komen te staan. Burgers en ondernemers mogen dat ook van ons verwachten.

Gezamenlijke aanpak in het openbaar bestuur

Digitalisering heeft impact op de gehele samenleving en is daarmee een kabinetsbreed onderwerp. In 2018 heeft het kabinet de Nederlandse Digitaliseringsstrategie uitgebracht: de overkoepelende strategie over alles wat met digitalisering te maken heeft.

In het regeerakkoord is afgesproken dat het kabinet een ambitieuze, kabinetsbrede agenda ontwikkelt voor de verdere digitalisering van het openbaar bestuur op verschillende niveaus. Die agenda is in 2018 gelanceerd: NL DIGIbeter, Agenda Digitale Overheid. NL DIGIbeter is de uitwerking van de Nederlandse Digitaliseringsstrategie voor het openbaar bestuur. In NL DIGIbeter staat dat de overheid een voorbeeldrol heeft om effectief en verantwoord om te gaan met data en wordt deze Data Agenda Overheid aangekondigd.

Zoals aangekondigd in NL DIGIbeter, beschrijft deze Data Agenda Overheid: “Wat de overheid in haar geheel gaat doen om (nog) beter om te gaan met persoonsgegevens, open data en big data. We gaan bekijken hoe de analyse en het combineren van overheidsgegevens ten goede kan komen aan beleidsvorming en het oplossen van maatschappelijke vraagstukken. We gaan de mogelijkheden van data beter benutten en kijken daarbij ook naar de rechten en waarden.”

De rijksoverheid en decentrale overheden voeren de Data Agenda Overheid gezamenlijk uit. Het ministerie van BZK vervult hierbij een coördinerende rol vanuit haar verantwoordelijkheid voor de digitale overheid en het borgen van grondrechten.

Gelijktijdig met deze Data Agenda Overheid is ‘De Nederlandse visie op datadeling tussen bedrijven’ opgesteld door het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK). Waar het accent in deze data-agenda ligt op de overheid, ligt die in de datadeel-visie op bedrijven. De beide beleidsdocumenten hebben veel met elkaar te maken en zijn dan ook in samenhang opgesteld. Een ander beleidsdocument dat in relatie staat tot deze Data Agenda Overheid is de gezamenlijke visie van gemeenten op datagedreven sturing, die de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) in 2019 opstelt.

Departementen werken samen en hebben eigen verantwoordelijkheid

Op verschillende plekken binnen de rijksoverheid wordt gewerkt aan beleid dat te maken heeft met dataficering. Zo hebben de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) de Tweede Kamer een visie op big data aangeboden, voor respectievelijk onderwijs en zorg. En in oktober 2018 kreeg de Tweede Kamer een brief aangeboden van de minister voor Rechtsbescherming over transparantie van door de overheid gebruikte algoritmen. In 2018 lanceerde het ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV) de Nederlandse Cybersecurity Agenda.

Coördinatie tussen de verschillende initiatieven op het gebied van data(beleid) is cruciaal. Die zorgt ervoor dat acties elkaar versterken en dat we als overheid daadwerkelijk verder komen. Deze agenda richt zich op algemene knelpunten van dataficering en maatregelen die individuele organisaties en sectoren in het openbaar bestuur overstijgen. Met deze agenda geeft het ministerie van BZK invulling aan de ambitie van de overheid: de mogelijkheden van data optimaal benutten met oog voor publieke waarden.

Waar in deze Data Agenda Overheid 'we' staat, bedoelen we het gehele openbaar bestuur, dat zich aan de verschillende activiteiten in deze agenda heeft geëngageerd. Bij het opstellen van deze agenda spraken we, naast vertegenwoordigers van het openbaar bestuur, met onderzoekers en vertegenwoordigers van het bedrijfsleven.

Grenzen bepalen

Met Data Agenda Overheid maken we heel bewust gebruik van de kennis en ervaring van voorlopers op het gebied van datagedreven werken. We nemen niet alleen praktische maatregelen, we onderzoeken de komende jaren ook waar datagebruik in de samenleving nog om aanvullend beleid vraagt. Internationaal zien we grote verschillen in het opereren van overheid en bedrijfsleven op het

gebied van data. In de Verenigde Staten zijn het met name de (sociale) platforms en andere bedrijven die de data-economie vormgeven. In andere delen van de wereld, bijvoorbeeld in China, speelt de overheid een centrale rol: die gebruikt data om de relatie met de burger vorm te geven. In Nederland en Europa geven zowel het bedrijfsleven als de overheid richting aan het datagebruik in de samenleving. In de Europese regulering van het dataverkeer speelt het borgen van privacy een belangrijke rol.

Binnen en buiten de overheid zijn veel verschillende partijen bezig met de mogelijkheden van datagedreven werken. Dit levert continu vragen op. Waar moet de overheid faciliterend optreden en wanneer regelgevend? Hoe mag de overheid data van mensen gebruiken voor de uitvoering van beleid?

Betere sentimentanalyses door middel van social media

Uit analyses van het Center for Big Data Statistics (CBDS) blijkt dat sociale media een goed beeld kunnen geven van de manier waarop burgers over allerlei onderwerpen denken (het 'sentiment'). Over langere periodes bekeken blijkt dit beeld nagenoeg perfect overeen te komen met de traditionele consumentenvertrouwensindex van het CBS. Sentimentsanalyses op basis van sociale media zijn sneller en efficiënter in te zetten dan de traditionele vertrouwensindex.

Als het gaat om het verzamelen van data over burgers in de openbare ruimte, is de overheid 'slechts' één van de betrokken partijen. Er wordt steeds meer gebruik gemaakt van sensoren, ook door commerciële partijen. Mag de overheid deze gegevens gebruiken om het gedrag van haar burgers te sturen? De overheid moet in overleg met de samenleving en het bedrijfsleven bepalen waar de grenzen voor het gebruik van data liggen.

Joanne Petersen, moeder van drie kinderen en leerkracht in opleiding aan De Goudse Waarden in Gouda:

‘Hoe laten we de jeugd bewuster omgaan met data?’

“Ik denk dat mijn leerlingen soms onderschatten wat organisaties kunnen met alle informatie die over ze verzameld wordt. Maar ook onderling gaan ze vaak van het beste uit. Online delen ze van alles met elkaar, maar ze staan niet bij stil bij de gevolgen, bijvoorbeeld als ze ruzie krijgen. Wie zorgt ervoor dat jongeren zich bewust worden van de rol van data in de samenleving? Ik denk dat docenten en ouders hier beide een grote rol in spelen. Als leerkracht merk ik wel dat ouders er vaak niet genoeg kennis over hebben. Misschien ligt hier wel een rol voor de overheid: hoe kan zij ervoor zorgen dat ouders meer leren over aspecten als data en privacy? Zelf denk ik goed na voordat ik een foto van mijn kinderen online zet. Je weet maar nooit waar die terecht komt én wat hiermee gebeurt.”

Doorlopend monitoren en verbeteren

Dataficering vraagt om continu verbeteren en werken aan randvoorwaarden. Deze agenda is geen blauwdruk. Jaarlijks bekijken we opnieuw wat nodig is op het brede terrein van data in het openbaar bestuur en de impact van data op de samenleving. Op basis van nieuwe inzichten passen we Data Agenda Overheid aan. Data in de openbare ruimte is het eerste thema waar we extra aandacht aan besteden, de komende jaren zullen we nieuwe thema's agenderen. Bij elk thema dat we oppakken, zal onze aanpak gericht zijn op de bescherming van grondrechten en publieke waarden. We monitoren wat het effect is van de initiatieven uit deze agenda op de overheid en de samenleving. Deze agenda legt het fundament onder het databeleid van de overheid voor de komende jaren.

Speciale editie van Donald Duck over digitalisering

Het ministerie van BZK brengt dit voorjaar een speciale editie van de Donald Duck uit. Hierin komen verschillende onderwerpen aan de orde die te maken hebben met digitalisering, waaronder nieuwe technologische ontwikkelingen en de impact daarvan op publieke waarden. Deze uitgave heeft tot doel om kinderen tussen de 7 en 12 jaar oud bewust te maken van de kansen en bedreigingen van digitalisering, in een voor hen aansprekende vorm.

Acties

Nieuwe regelgeving en afspraken over data in de openbare ruimte

- BZK en de VNG presenteren een 'modelovereenkomst voor gebruik van dataverzameling in de openbare ruimte'. (2019)
- BZK levert een knelpunteninventarisatie op over datagebruik in de openbare ruimte. (2019)
- BZK, de VNG en de bij de inventarisatie betrokken gemeenten (o.a. Amsterdam, Eindhoven en Groningen) presenteren een wetenschappelijke analyse van de knelpunteninventarisatie. Op basis daarvan doen zij een voorstel voor een maatregelenpakket. (2019)

De maatschappelijke dialoog over behoorlijk datagebruik in de openbare ruimte zal in en na 2019 een continu proces op centraal en decentraal niveau blijven.

1 Problemen oplossen met datagedreven werken

Data kunnen helpen bij beleidsvorming, dienstverlening en uitvoering van overheidstaken. Hiermee gaan we systematisch aan de slag. Daarvoor maken we gebruik van de ervaring van koplopers en investeren we in kennis en contacten.

Datagedreven werken betekent het systematisch verzamelen, beheren, analyseren, interpreteren en toepassen van data. Elke overheidsorganisatie zou zich moeten afvragen: over welke data beschikken wij of kunnen wij beschikken (binnen of buiten onze organisatie) die ons kunnen helpen om een (maatschappelijk) probleem op te lossen? Om dat probleem vervolgens daadwerkelijk op te lossen, moeten data van verschillende overheidsorganisaties kunnen worden gecombineerd. Analyses van die data moeten worden uitgevoerd binnen de ketens waarin overheidstaken zijn georganiseerd.

Geen doel op zich

Data zijn nooit een doel op zich, ze zijn een middel om een doel te bereiken. Daarbij gaat het niet alleen om data van de overheid, maar ook om data uit de samenleving. Een aantal koplopers binnen de overheid heeft al relatief veel ervaring met datagedreven werken. Wanneer zij die ervaring delen, kan dat een belangrijke bijdrage leveren aan de aanpak van grote maatschappelijke opgaven. Hierbij is het belangrijk om verbinding te zoeken met het Interbestuurlijk Programma (IBP). Ook samenwerking met bedrijven is bij de aanpak van deze opgaven essentieel. Ministeries, provincies, gemeenten, waterschappen en uitvoeringsorganisaties hebben een aantal voorbeeldprojecten geselecteerd waarin datagedreven werken bijdraagt aan belangrijke maatschappelijke opgaven (zie pagina 18 en 19).

Samen met andere partijen

Om de bruikbaarheid van beschikbare data te vergroten, moeten we samenwerken met burgers, bedrijfsleven, wetenschap en onderwijs. Organisaties in de telecom- en bouwsector, ziekenhuizen, energiebedrijven en openbaar vervoerbedrijven beschikken over data die van belang kunnen zijn om maatschappelijke opgaven aan te pakken. We stimuleren hen om relevante data openbaar te maken of te delen.

Datagedreven aan de slag met maatschappelijke opgaven

Deze lopende initiatieven zijn geselecteerd om de komende jaren als voorbeeld te dienen voor de overheid.

ENERGIETRANSITIE

Programma VIVET (EZK, BZK, gemeenten, provincies en waterschappen)

Voor het realiseren van de benodigde energietransitie zijn veel data beschikbaar. Van het energieverbruik van individuele huishoudens tot gegevens over energienetwerken- en productie. Die gefragmenteerde data moeten beter worden gecombineerd en gedeeld. Dit is het doel van programma VIVET* (Verbetering van de Informatievoorziening voor de Energietransitie).

*Het programma VIVET maakt gebruik van informatie van diverse partijen, waaronder het Centraal bureau voor de Statistiek (CBS), het Kadaster, Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) en het Planbureau voor de Leefomgeving.

MESTPROBLEMATIEK

Versterkte Handhavingsstrategie mest (LNV)

Met de Versterkte Handhavingsstrategie wil het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) de naleving van wet- en regelgeving verbeteren en efficiënter maken. Zij maakt hierbij slim gebruik van data. Data kunnen bijvoorbeeld helpen om mest- en nutriëntstromen beter in kaart te brengen. Toezicht en handhaving kunnen daarmee meer risicogericht worden uitgevoerd.

ONDERMIJNENDE CRIMINALITEIT

Programma Zicht op ondermijning (o.a. BZK, JenV, CBS, gemeenten en VNG)

Data-analyses kunnen inzicht geven in patronen van ondermijnende criminaliteit (vastgoedfraude en drugscriminaliteit). Zo kan een analyse van rioolwater uitwijzen waar zich hoge concentraties van door het lichaam omgezette drugsstoffen bevinden. In het programma 'Zicht op ondermijning' wisselen overheden kennis uit over projecten die kunnen bijdragen aan een preventieve aanpak van ondermijnende criminaliteit.

ARMOEDE EN SCHULDENPROBLEMATIEK

Diverse projecten om armoede in kaart te brengen (o.a. VNG)

Gemeenten willen armoede gericht kunnen aanpakken en gebruiken daarvoor steeds meer datagedreven methoden. Zij benutten bijvoorbeeld databestanden die laten zien waar in een stad de werkende armen wonen, of welke kinderen een groot risico lopen op overdracht van armoede. Die informatie biedt aanknopingspunten voor gerichte interventies.

Onderzoek naar statistische patronen

Data kunnen helpen om mensen met schulden beter te helpen. Ze maken bijvoorbeeld vroegsignalering van schulden mogelijk*. Het ministerie van JenV onderzoekt of en hoe data-analyses daarnaast kunnen bijdragen aan het ontdekken van statistische patronen (en daarmee voorspellingen) op het gebied van schuldenproblematiek. In een living lab worden hiervoor gecombineerde data gebruikt van de Rechtspraak en het Centraal Justitieel Incassobureau.

* Het ministerie van SZW heeft recent de wijziging op de Wet tot de gemeentelijke schuldhulpverlening voor internetconsultatie aangeboden. Met de wijziging wordt vroegsignalering van schuldproblematiek door gemeenten en hun gemandateerden mogelijk gemaakt.

INFRASTRUCTURELE EN RUIMTELIJKE KNELPUNTEN

Diverse projecten op het gebied van big data (IenW, IPO, UvW)

In de fysieke infrastructuur wordt al volop gebruik gemaakt van big data-analyses. Zo worden historische gegevens over het gebruik van wegen gecombineerd met weersvoorspellingen, om in te schatten waar zich het grootste risico op een ongeluk voordoet. Een ander voorbeeld is het voorspellen van overstromingen: data kunnen helpen bij de uitvoering van stresstesten en het bepalen van vluchtroutes als het misgaat.

Jacob van den Borne, akkerbouwer en eigenaar van Van den Borne Aardappelen

‘Dankzij open overheidsdata kunnen we beter ondernemen’

“In ons bedrijf doen we aan precisielandbouw; we gebruiken bijvoorbeeld sensoren en drones om informatie te verzamelen over de gewassen. Zo kunnen we exact bepalen hoeveel water en kunstmest de aardappelplanten nodig hebben. Daardoor gebruiken we per ton aardappelen 30% minder water en 20% minder kunstmest. We delen onze data ook met TU Eindhoven: die doen er onderzoek mee waarmee onze sector zich kan blijven vernieuwen. De overheid stelt veel open data beschikbaar. Als ik een stuk land wil huren, kan ik bijvoorbeeld Boer&Bunder gebruiken. Daar vind ik precies de grondsoorten en welke gewassen er eerder zijn geteeld: voor een akkerbouwer is dat belangrijke informatie.”

Studenten helpen overlast beperken

De afgelopen jaren heeft de gemeente Gouda het aantal gevallen van overlast in woonwijken zien groeien. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om stank, drugsverslaafden en verward gedrag. Zij gaat daarom studenten van de Universiteit Utrecht inzetten om te komen tot een betere aanpak. Die studenten analyseren open data van diverse organisaties, waaronder het CBS. Op basis van deze analyses stellen studenten datamodellen op, waarmee de gemeente per probleem inzicht krijgt in mogelijke oplossingen.

Een specifieke rol is weggelegd voor startups en scale-ups. Met hun innovatiekracht en flexibiliteit kunnen zij een belangrijke rol spelen bij het ontwikkelen van nieuwe diensten en economische activiteiten. De overheid erkent die belangrijke rol van startups en scale-ups; het ministerie van EZK besteedt hier bijvoorbeeld al jaren aandacht aan in haar beleid. In het programma ‘Startup in Residence’ van het ministerie van BZK werken overheden en startups op innovatieve wijze samen aan het oplossen van maatschappelijke problemen. Door middel van *challenges* worden startups uitgedaagd een oplossing te bedenken voor maatschappelijke vraagstukken, zoals het aardgasvrij maken van woningen.

Acties

Lessen uit voorbeeldprojecten verzamelen en delen

- We werken datagedreven aan een aantal belangrijke maatschappelijke opgaven; energietransitie, mestproblematiek, ondermijnende criminaliteit, armoede en schuldenproblematiek en infrastructurele en ruimtelijke knelpunten. BZK verzamelt de lessen hieruit en neemt het initiatief om de kennis te delen tijdens congressen en bijeenkomsten, in kennisnetwerken en via online publicaties (onder meer via digitaleoverheid.nl). (2019 en verder)

Samenwerken met startups

- Ministeries, gemeenten en provincies werken in het programma Startup in Residence samen met startups: via *challenges* krijgen zij de opdracht data in te zetten bij maatschappelijke opgaven. (2019 tot en met 2021)

Hulp bij zoeken naar datasets → Ik wil een dataset aanmelden →

Thema's	Aantal datasets	Thema's	Aantal datasets
Bestuur	2037	Landbouw	214
Cultuur en recreatie	745	Migratie en integratie	65
Economie	3804	Natuur en milieu	3141
Financien	788	Onderwijs en wetenschap	285
Huisvesting	14	Openbare orde en veiligheid	151
		Recht	63
		Ruimte en infrastructuur	93
		Sociale zekerheid	303
		Verkeer	762
		Werk	
		Zorg en gezondheid	

[id.nl op 12 april 2019](#)
[verheid.nl 12 april 2019](#)
id.nl in nieuwe stijl

Veel bezocht

- [Gegevens kinderopvanglocaties LRK](#)
Alle ingeschreven kinderopvanglocaties uit het Landelijk Register Kinderopvang (LRK)
- [UWV Beroepenkaart-data](#)
De gegevens onder de beroepenkaart zijn vacatures en geanonimiseerde CVs in werk.nl.

2 Aandacht voor wetgeving en publieke waarden

Hoe ver mag de overheid ingrijpen in de persoonlijke levenssfeer van burgers? In Data Agenda Overheid houden we rekening met juridische en ethische kaders en werken we gezamenlijk aan nieuwe, algemene principes.

In het openbaar bestuur zoeken we naar een verantwoorde manier om met data om te gaan. Daarbij besteden we veel aandacht aan algoritmen: stap-voor-stap instructies die computers nodig hebben om taken uit te voeren. Enerzijds beseffen we de enorme mogelijkheden die algoritmen en kunstmatige intelligentie bieden bij het oplossen van maatschappelijke problemen. Anderzijds vragen we ons af op welke manier we algoritmen mogen gebruiken en in hoeverre we daar transparant over moeten zijn.

Transparantie over algoritmen

Algoritmen kunnen leiden tot (on)bewuste vooringenomenheid of een vertekend beeld van de werkelijkheid. Bij *machine learning* en *deep learning* voeren systemen niet meer alleen ingevoerde instructies uit, maar gaan ze zelf datagedreven conclusies trekken en vervolgstappen zetten. Achteraf kun je dan niet altijd meer nagaan waar een resultaat vandaan komt en waar een besluit op gebaseerd is. Individuele rechten kunnen hiermee onder druk komen te staan. Transparantie over algoritmen is daarom nodig.

Bij het streven naar transparantie moeten we ook aandacht hebben voor open source software. Dit is software die voor iedereen toegankelijk, aanpasbaar en bruikbaar is. Dat betekent dat iedereen die software mag verbeteren en vrij van rechten mag delen. Ook de overheid gebruikt software die daarvoor geschikt kan zijn.

Praktische vragen over de AVG

De Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) beschermt de rechten van burgers en legt onder meer beperkingen op aan het gebruik van persoonsgegevens. Bij veel (overheids)organisaties leidt dit nog tot praktische vragen over mogelijkheden en beperkingen bij het gebruik van data en de behoefte om kennis en ervaring uit te wisselen.

Inzichten delen over juridische mogelijkheden

Organisaties ervaren vaak dat datadeling met andere partijen veel tijd en juridische discussie vergt. Een voorbeeld hiervan is de gemeente Amsterdam, die er in 2018 achterkwam dat een groot deel van de schuldenaren nog niet in beeld was bij de gemeente of schuldhulpinstanties. De gemeente startte hierop samen met het Centraal Administratie Kantoor (CAK) een pilot 'betalingsachterstand ziektekostenverzekering'. Uit de pilot bleek dat de Algemene wet bestuursrecht wel degelijk ruimte bood voor de benodigde datadeling tussen overheidsorganisaties. Deze pilot krijgt nu in tachtig gemeenten een vervolg.

Er wordt nog onderzocht in hoeverre nieuwe (of wijzigings-) wetgeving op het gebied van privacy nodig is. Het ministerie van JenV heeft een wetsvoorstel voorbereid dat als doel heeft om gegevensverwerking door samenwerkingsverbanden makkelijker te maken. Wanneer verschillende partijen beter samen gegevens kunnen verwerken, kan dat onder meer leiden tot een betere aanpak van ondermijning. Het wetsvoorstel bevat ook verschillende waarborgen voor de bescherming van privacy. Het ministerie van JenV streeft ernaar het wetsvoorstel, na verwerking van de ontvangen adviezen, binnen afzienbare tijd verder in procedure te brengen.

Elke situatie is anders

Ethische dilemma's bij dataficering kunnen niet worden opgelost door precies te omschrijven hoe uitvoerende overheidsorganisaties moeten handelen. Het is onmogelijk om voor elke situatie regels uit te werken. Van het integriteitsbeleid leren we dat het beter is om gezamenlijk algemene principes te formuleren: afspraken over hoe we als overheid verantwoord omgaan met data. Door middel van trainingen met praktijkvoorbeelden kan met deze principes worden geoefend.

Acties

Onderzoek naar algoritmen en open source software

- BZK brengt samen met het ministerie van JenV, het CBS, Rijkswaterstaat en de VNG in kaart welke afwegingen een rol spelen bij het wel of niet openbaar maken van algoritmen. (2019)
- BZK onderzoekt samen met het ministerie van JenV de inzet van algoritmen; samen ontwikkelen we beleid en richtlijnen op het gebied van transparantie over (open) algoritmen. (2019)
- BZK start in interbestuurlijke samenwerking een 'transparantielab': een plek waar toepassingen worden ontwikkeld en getest, gericht op het vergroten van de overheidstransparantie over data, broncodes en algoritmen. Via dit transparantielab kunnen overheidsorganisaties onderling kennis en ervaring uitwisselen. (2019)

Algemene principes voor verantwoord datagebruik

- BZK neemt het initiatief om overheidsbrede principes te formuleren voor het verantwoord omgaan met data. Daarbij maken we gebruik van bestaande initiatieven in binnen- en buitenland. (2019)
- Vanuit het Interbestuurlijk Programma (IBP) stelt BZK, ten behoeve van de interbestuurlijke samenwerking, een Code Goed Digitaal Bestuur op. Deze code beschrijft ook welke principes de overheid gaat toepassen voor verantwoord gebruik van data. (2019)

Congressen om ervaringen te delen en afspraken te maken

- BZK organiseert dit voorjaar een nationaal datacongres over data en Artificial Intelligence (AI). Er volgt, mogelijk in september, nog een tweede internationaal datacongres om te komen tot internationale dataspelregels voor de overheid. (2019)
- BZK ondersteunt van 28 oktober tot 2 november de Nationale Dataweek Den Bosch: een nieuw, jaarlijks terugkerend congres over het toepasbaar maken van data. Dit congres moet uitgroeien tot hét landelijke, toonaangevende evenement over de kansen van data. (2019)

3 Overheidsdata kwalitatief verbeteren en efficiënter benutten

Data kunnen bijdragen aan een goed functionerend bestuurlijk en democratisch stelsel.

Om een dienstverlenende en transparante overheid te zijn, is het nodig om over de juiste data te beschikken en (open) data op het juiste moment en op de juiste wijze te delen.

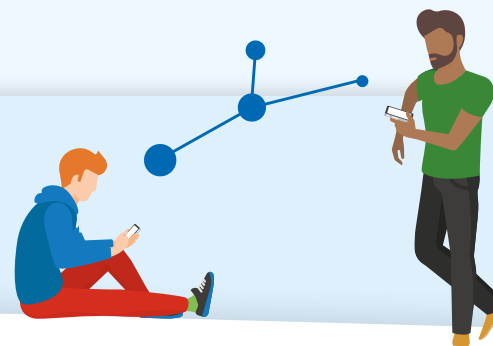
Sommige overheidsdata zijn open. Dit wil zeggen: openbaar beschikbaar, gratis te gebruiken en vrij van auteursrechten of rechten van derden. Om data als open data te bestempelen, moeten ze gemakkelijk vindbaar, toegankelijk en herbruikbaar zijn. Zo mogen open data volgens de privacywetgeving niet herleidbaar zijn naar personen of bedrijven. De Nederlandse overheid heeft open data beschikbaar over alle denkbare thema's, waaronder economie, veiligheid, verkeer en gezondheid. Deze data zijn te vinden op data.overheid.nl.

Data zijn van maatschappelijk belang

Open overheidsdata dragen bij aan een transparante, goed controleerbare overheid. Voor bedrijven bieden open overheidsdata de mogelijkheid om nieuwe, innovatieve businessmodellen te ontwikkelen. Daarnaast kunnen overheidsdata burgers en maatschappelijke organisaties versterken, bijvoorbeeld via initiatieven die de veiligheid in de buurt verbeteren. Tot slot zorgt het delen van data voor nieuwe netwerken tussen overheid, bedrijven en maatschappelijke organisaties.

Sinds een aantal jaren stelt de overheid steeds meer open data beschikbaar. De volgende stap is om de kwaliteit, bruikbaarheid en vindbaarheid van die data te verbeteren.

Het verbeteren van de kwaliteit en bruikbaarheid van overheidsdata doen we ook in Europees verband. Zo draagt Nederland bij aan een nieuwe Europese richtlijn voor beter hergebruik van overheidsinformatie.

Automatisch op de hoogte van lokale raadsinformatie

WaarOverheid maakt slim gebruik van open data. Deze webtoepassing doorzoekt alle raadsdocumenten (zoals moties en verslagen) op namen van wijken, buurten en straten en plaatst ze vervolgens op een geografische kaart. Burgers krijgen hiermee inzicht wanneer de raad over hun wijk of buurt spreekt. Ook kunnen gebruikers van de website een notificatie instellen voor bepaalde buurten of onderwerpen. Ze krijgen daarna automatisch een bericht wanneer er een nieuw stuk op de raadsagenda komt te staan dat aansluit bij hun interesse.

Data op orde hebben is een randvoorwaarde

Alleen als data juist, compleet en actueel zijn, zijn ze geschikt voor hergebruik. Data moeten bovendien goed beheerd en op de juiste manier gebruikt worden. Kortom: overheidsorganisaties moeten hun data op orde hebben. Dat geldt voor gesloten data net zo goed als voor open data.

Natuurlijk zijn er ook wettelijke eisen waaraan organisaties moeten voldoen. Binnen Europa is bijvoorbeeld afgesproken dat overheden niet onnodig gegevens van burgers en bedrijven opvragen. Belangrijke gegevens zoals naam en adres staan in de basisregistraties. Burgers en bedrijven worden niet onnodig door de overheid benaderd voor deze gegevens. In het regeerakkoord staat dat de basisregistratie personen wordt gemoderniseerd en dat burgers meer regie krijgen op hun persoonsgegevens.

De nieuwe Wet open overheid (Woo) zorgt ervoor dat de overheid informatie beter opslaat en beheert. Onderdeel van deze wet is het Meerjarenplan verbetering Informatiehuishouding. Centraal hierin staat de start van een Landelijk Platform Openbare Overheidsinformatie (PLOOI), waar alle documenten van bestuursorganisaties openbaar en vindbaar gemaakt worden.

Vraag centraal

Wanneer het aanbod van data beter wordt afgestemd op de vraag van de gebruiker, zijn data meer waard. Daarom moeten data 'FAIR' zijn: vindbaar (Findable), toegankelijk (Accessible), uitwisselbaar (Interoperable) en herbruikbaar

(Reusable) voor zowel mens als machine. Onderdeel hiervan is het gebruik van metadata: data over data, zoals het onderwerp en de eigenaar van de data.

Een verzameling van data noemen we ook wel een dataset. Om het gebruik van datasets te vergroten, focussen we op datasets met de grootste maatschappelijke waarde. Deze hebben een hoge sociaaleconomische meerwaarde of dragen in grote mate bij aan een transparante en beter controleerbare overheid. Dit noemen we high value datasets.

Veel overheidsorganisaties hebben binnen hun eigen domein al ruime kennis en ervaring met het ontsluiten, bewerken en gebruiken van data. Vaak hebben zij al een (inter)nationaal netwerk en maken ze al veel data beschikbaar. Voorbeelden hiervan zijn het CBS op het gebied van statistiek en het Kadaster op het geodomein. Ook vindt er al veel samenwerking plaats. Bijvoorbeeld tussen waterschappen, provincies en Rijkswaterstaat, die gezamenlijk data toegankelijk maken over het peilbeheer van het binnenwater.

Waardevolle inzichten voor waterschappen

Veel waterschappen maken hun werk efficiënter door datagedreven te werken. Voorbeelden zijn een slimme aansturing van rioolgemalen (waterschap Rijnland), optimalisatie van grasmaaiplanning (waterschap Aa en Maas) en een beter inzicht in de concentratie ammonium (waterschap De Stichtse Rijnlanden). In al deze gevallen kunnen waterschappen hun werkzaamheden gericht uitvoeren. Daarmee besparen zij tijd en geld.

Het kabinet wil slim gebruik maken van deze bestaande bronnen en samenwerkingen. Dit zal bijdragen aan een transparante overheid en een goed samenwerkend datastelsel. De samenwerking tussen het CBS, het Kadaster en Kennis- en exploitatiecentrum Officiële Overheidspublicaties (KOOP) is met name belangrijk. We moeten hier dan ook in investeren. Het doel is dat de hergebruiker bij één loket, data.overheid.nl, terecht kan.

Acties

Verbeteren basisregistraties van burgers en organisaties

- Samen met andere departementen en decentrale overheden maakt BZK een visie op meer verplichtend gebruik van de basisregistraties die ook ingaat op regie op eigen (persoons)gegevens. (2019)
- BZK inventariseert met beheerders en beleidsverantwoordelijken van alle basisregistraties welke verbeteringen nodig zijn op het gebied van kwaliteit en gebruik van gegevens uit het stelsel van basisregistraties. Zo kunnen we de dienstverlening aan burgers en bedrijven verbeteren. (2019)
- De Algemene Rekenkamer levert de resultaten op van haar onderzoek naar het stelsel van basisregistraties, gezien vanuit het perspectief van burgers en ondernemers. (2019)

Verbeteren informatiehuishouding van de overheid

- BZK verbetert het gebruiksgemak van geo-basisregistraties (zoals data over ondergronden en gebouwen) door middel van verhelderende 3D-afbeeldingen (2019)
- Samen met het ministerie van EZK en het Forum voor Standaardisatie inventariseert BZK welke nieuwe standaarden nodig zijn. (2019)
- Samen met decentrale overheden werkt BZK het Meerjarenplan verbetering Informatiehuishouding voor de overheid uit. Een onafhankelijke adviescommissie met deskundigen adviseert ons hierover. (2019)
- BZK ondersteunt en co-financiert pilots van decentrale overheden die zich richten op verbetering van de informatiehuishouding van overheden (2019 en verder).

Hergebruik van open overheidsdata bevorderen

De volgende acties worden uitgevoerd door het CBS, het Kadaster en het Kennis- en exploitatiecentrum Officiële Overheidspublicaties (KOOP), in opdracht van BZK en het ministerie van EZK:

- We verbeteren de kwaliteit, vindbaarheid en gebruiksvriendelijkheid van het nationale open dataregister data.overheid.nl met betere datasets en verhelderende teksten en visualisaties. We ontwikkelen concrete toepassingsvoorbeelden en controleren het centrale register periodiek. (2019 en 2020)
- Samen met TU Delft leveren we de resultaten op van een onderzoek naar de wensen van hergebruikers van open data om zo het aanbod van open data te verbeteren. (2019)
- We organiseren terugkerende bijeenkomsten over open data met groepen gebruikers. (2019 en 2020)
- Samen met gemeenten verbeteren we de high value datasets van de overheid en bevorderen het hergebruik hiervan door de datasets beter te beschrijven. (2019 en 2020)
- Samen met de VNG zorgen we voor betere koppeling van data van gemeenten tot landelijk dekkende datasets. (2019 en 2020)

4 Kennis over datagedreven werken verzamelen en delen

Er is veel kennis over datagedreven werken in het openbaar bestuur, maar die is vaak erg gefragmenteerd. Onderdeel van Data Agenda Overheid is het rapporteren over de voortgang van de agenda en het efficiënt delen van beschikbare best practices.

Vanzelfsprekend blijven departementen, provincies, gemeenten en waterschappen zelf verantwoordelijk voor maatschappelijke opgaven binnen hun domein. Niet alle overheidsorganisaties kunnen evenveel capaciteit vrijmaken om datagedreven te werken. Ook de manier waarop data verzameld en gebruikt wordt, verschilt: de ene overheidsorganisatie maakt volop gebruik van sensoren, terwijl een andere overheidsorganisatie met name data uit administraties of enquêtes haalt.

Niet opnieuw het wiel uitvinden

Onbedoeld wordt op heel veel plekken in het Nederlandse openbaar bestuur het wiel opnieuw uitgevonden. Vaak omdat organisaties niet weten hoe andere partijen data gebruiken om hetzelfde soort vraagstuk op te lossen. Daarom is er behoefte aan informatieknoppunten over datagedreven werken. Dit moet verder gaan dan een bibliotheek met goede voorbeelden. Het moet een levend netwerk zijn.

Breder benutten van gemeentelijke initiatieven

De gemeente Breda heeft een 'Veiligheidsinformatieknoppunt' (VIK) ontwikkeld. Door datasets van verschillende gemeentelijke domeinen en ketenpartners te verbinden, heeft zij beter inzicht in onderlinge relaties tussen (verdachte) personen en objecten. Dit *business intelligence* concept kan onder meer helpen bij de bestrijding van ondermijnende criminaliteit. VNG onderzoekt in hoeverre (onderdelen van) deze VIK ook bruikbaar zijn voor andere gemeenten.

Voor het analyseren van gevoelige data kan *secure multiparty computation* een oplossing zijn. Hiermee kunnen data worden geanalyseerd zonder deze openbaar te maken. Zo kunnen organisaties gezamenlijk aan oplossingen werken met behoud van de privacy en bescherming van de belangen van elke betrokkene.

Profiteren van voorlopers

Naast goede praktijkvoorbeelden, kunnen voorlopers ook hun voorzieningen delen. Het voordeel hiervan is dat achterblijvers en kleinere organisaties niet zelf de soms kostbare en complexe faciliteiten als een datalab hoeven te realiseren. Sommige overheidsorganisaties beschikken zelfs over meerdere datalabs. Een voorbeeld hiervan is het ministerie van IenW, met onder meer het datalab van Rijkswaterstaat. Rijkswaterstaat stelt dit datalab, in het kader van deze agenda, ook beschikbaar aan andere overheidspartijen die hier gebruik van willen maken.

Toezicht met meer marktkennis door experimentele data-analyse

In een Departementaal Data Centrum wordt kennis van het CBS over dataverwerking gekoppeld aan beleidsvragen vanuit de rijksoverheid. Agentschap Telecom houdt bijvoorbeeld toezicht op LED-lampen. Data over de internationale handel in dit product zijn daarbij essentieel. Het CBS voerde in samenwerking met het Agentschap Telecom en de NVWA een experimentele analyse uit: gegevens over de invoer en uitvoer van LED-lampen werden gecombineerd met bedrijfskenmerken, zoals grootte, economische activiteit en vervoerswijze. Met de uitkomsten kan Agentschap Telecom haar toezichttaken met meer marktkennis en daarmee beter en efficiënter uitvoeren.

Binnen het openbaar bestuur is behoefte is aan ondersteuning bij datagedreven werken, bijvoorbeeld voor vragen over toepassing van de AVG. Het uitgangspunt is altijd dat een organisatie zelf juridisch onderbouwde besluiten moet nemen, maar ook bij een (eventueel tijdelijke) helpdesk terecht moet kunnen met vragen. Belangrijk is ook dat organisaties zelf kunnen testen hoe ver ze zijn met datagedreven werken. Dit kan met een zogenoemde *self assessment datagovernance*.

Acties

Kennisdeling over verantwoord delen van data

- Samen met het CBS en Logius voert BZK diverse big data-experimenten uit. Met inzicht in patronen van gebruikers verbeteren we bijvoorbeeld mijnoverheid.nl. De ervaring die we opdoen met big data-experimenten delen we met anderen. (2019 en 2020)
- Het CBS doet de komende jaren, samen met universiteiten en non-profitorganisaties, experimenten om *secure multiparty computation* en encryptie in te zetten voor nieuwe data-analyses met gevoelige data waar veel partijen tegelijkertijd aan werken. (2019 en 2020)
- BZK breidt het Kennisplatform (Big) Data uit met vertegenwoordigers van provincies, gemeenten en waterschappen. Zij sluiten zich aan bij de 250 (data) specialisten die elkaar nu al via het platform ontmoeten. (2019 en 2020)
- BZK zorgt voor een overzicht van best practices van datagedreven werken op digitaleoverheid.nl en voegt daar regelmatig voorbeelden toe. (2019 en 2020)

Beschikbaar stellen van voorzieningen

- Het ministerie van IenW onderzoekt met alle datalabs binnen de rijksoverheid op welke manier de datalabs nog beter kunnen samenwerken. De uitkomst van dit onderzoek worden met andere departementen en met de medeoverheden gedeeld. (2019)

Informatiepunt voor verbinding en kennisdeling

- BZK ontwikkelt het huidige Leer- en Expertisepunt Open Overheid door tot het Leer- en Expertisepunt Datagedreven Werken. Dit informatiepunt krijgt een aanjaagfunctie en is erop gericht om (overheids)organisaties met elkaar te verbinden. We werken er samen met het ministerie van EZK, het ministerie van JenV, de VNG en het CBS. (2019)
- In het Leer- en Expertisepunt Datagedreven Werken ontwikkelen we een toolkit voor datagedreven beleid voor overheden. Deze toolkit bevat antwoorden op veelgestelde vragen (FAQ's), een stappenplan, best practices en definities. (2019 en 2020)

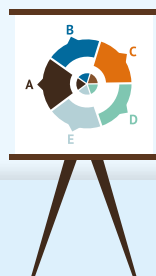
Faciliteren zelfbeoordeling

- In samenwerking met I-Interim Rijk maakt BZK een *self assessment datagovernance* die door alle overheidsorganisaties gebruikt kan worden. (2019)

5 Investeren in mensen, organisatie en cultuurverandering

De omslag naar datagedreven werken is niet te realiseren met een paar eenvoudige ingrepen, zoals een training en een paar goede voorbeelden. Het vergt een cultuurverandering van de organisatie en bij de medewerkers.

Om datagedreven te kunnen werken, moeten mensen een aantal vaardigheden hebben, zoals gevoel voor getallen en het kunnen maken van eenvoudige analyses in Excel. Bij zittend personeel kan de overheid hier nog winst behalen. Dit geldt in het bijzonder voor kleine organisaties, zoals kleine gemeenten of samenwerkingsverbanden. Voor gemeenten geldt bovendien dat ze er in de afgelopen jaren veel taken bij hebben gekregen en de complexiteit is toegenomen. Basiskennis over data bij zittend personeel is essentieel om de kracht van data binnen het openbaar bestuur optimaal te kunnen benutten.

Chatbot maakt dienstverlening efficiënter

Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) heeft een pilot gedaan met een chatbot; een geautomatiseerde gesprekspartner. Deze chatbot analyseert binnenkomende vragen van studenten op basis van Artificial Intelligence (AI)-technologieën en verbindt deze aan de meest waarschijnlijke antwoorden. Deze chatbot moet de dienstverlening niet alleen efficiënter, maar ook gebruiksvriendelijker maken.

Bij het trainen van zittend personeel gaat het niet alleen om basale datavaardigheden, maar ook om bewustwording over de mogelijkheden van data. Ook ethische kwesties verdienen hierbij aandacht. Dit is belangrijk voor de data scientist, maar ook heel expliciet voor de rest van het personeel. Met name beleidsmedewerkers moeten getraind worden in wat ze met data kunnen en mogen doen. Zo nodig kan de overheid samen met wetenschappers een overheidsbrede data-dilemmatraining ontwikkelen.

Veel bestaande initiatieven

Er zijn veel initiatieven rondom het starten of aanpassen van cursussen en opleidingen op het gebied van data. De Rijksacademie voor Digitalisering en Informatisering Overheid (RADIO) ontwikkelde bijvoorbeeld een digitale cursus-serie Artificial Intelligence, die januari 2019 is gestart en beschikbaar is voor iedere ambtenaar in Nederland. Universiteiten, hbo's en marktpartijen bieden trainingen aan over datagedreven beleid en het werken met data. En in opdracht van het ministerie van IenW ontwikkelt de Universiteit van Leiden een kennis- en veranderprogramma voor het middenmanagement. Hiermee willen ze datagedreven werken onderdeel maken van de bestaande manier van werken.

Naast trainingen zijn ook evenementen als 'hackathons' en 'data challenges' een manier om in aanraking te komen met data: in korte tijd leren deelnemers daarmee welke data er zijn en wat voor mogelijkheden die bieden.

Aantrekkelijke werkgever voor data scientists

De overheid wil een aantrekkelijke werkgever zijn voor data scientists; een gewilde beroepsgroep op dit moment. Om hen bij grote schaarste voor de overheid te werven en behouden, moeten overheidsorganisaties deze medewerkers in teams plaatsen waar ze de ruimte hebben om te innoveren. Ook de aanwezigheid van voorzieningen en het bieden van een carrièreperspectief zijn belangrijke randvoorwaarden.

Relevante data maken overheid aantrekkelijke werkgever

De provincie Zuid-Holland beschikt over grote hoeveelheden data, waar belangrijke maatschappelijke problemen mee kunnen worden opgelost. Veel dataspecialisten vinden dit belangrijk. Dit wordt ook wel *public sector motivation* genoemd. De provincie geeft haar medewerkers bovendien de ruimte om te innoveren en het vooruitzicht om telkens weer nieuwe vraagstukken aan te pakken, op een andere plek en met een ander team. In de praktijk blijkt het hiermee heel goed mogelijk om de juiste mensen binnen te halen.

De data scientist is een verzamelnaam voor een heel palet aan functies; het tekort zit met name in aanverwante functies, zoals data engineers. Belangrijk aandachtspunt is de kloof tussen beleidsmedewerkers en dataspecialisten. Die vraagt om investeringen in wederzijds begrip en co-creatie. Dat kan bereikt worden door training, aandacht voor goede contacten en actieve kennisoverdracht.

Snel nieuwe inzichten met datamatches

Tijdens een 'datamatch' werken medewerkers van het CBS een paar dagen in een laboratoriumomgeving met ambtenaren van een overheidsorganisatie. Door data van het CBS te koppelen aan data van de overheidsorganisatie, kunnen snel nieuwe inzichten ontstaan.

Ook stagiairs spelen een rol in het verbinden van beleid en data science. Niet alleen door hun waardevolle bijdrage aan dataprojecten, bijvoorbeeld via een afstudeeropdracht. Ook omdat zo'n project een goede kennismaking is met de overheidsorganisatie en de daaraan gekoppelde mensen, mogelijkheden en doelen. Daardoor kunnen stagiairs na hun afstuderen mogelijk makkelijker als werknemer in dienst treden.

Er zijn meerdere initiatieven om (jonge) data- en IT-professionals te werven voor de overheid. Bijvoorbeeld het Datascience traineeprogramma van het Uitvoeringsprogramma Bedrijfsvoering Rijk (UBR) en het Rijks ICT-traineeprogramma.

We moeten in Nederland meer doen om onze ICT-kennis op peil te krijgen en voorkomen dat die kennis naar het buitenland wegvloeit. Op dit moment verlaat 62,4 procent van de internationale studenten Nederland na het afronden van een ICT-gerelateerde studie. Bij de huidige studentenaantallen komt dat neer op ruim 1200 WO-studenten per jaar.

Erwin Haas, data scientist en medeoprichter Landscape, een startup in data science

‘Los in kleine stapjes een specifiek probleem op’

“Als startup helpen we organisaties slim gebruik te maken van data. Datagedreven werken doe je niet met een checklist, het is eerder een puzzel. Soms eenvoudig en af en toe ingewikkeld. Centrale vraag moet zijn: welke informatie heb ik en wat wil ik ermee bereiken? Basiskennis over datagedreven werken is daarbij cruciaal. Hoe werkt het? En wat zijn de gevolgen? Daar kunnen veel organisaties nog beter over nadenken. Overheid en bedrijven hebben de neiging om één totaaloplossing te zoeken voor alle problemen. Vaak werkt het beter om in kleine stapjes een specifiek probleem op te lossen. Overheden kunnen hierbij leren van startups, omdat zij oplossingen zo efficiënt mogelijk leveren en altijd testen in de praktijk. Ik vind het dan ook een positieve ontwikkeling dat ze meer willen samenwerken met startups.”

Acties

Trainingen en kennis- en veranderprogramma's

- Via de Rijksacademie voor Digitalisering en Informatisering Overheid zorgt BZK voor een leerlijn Datagedreven beleid. We gaan na of deze training een standaard of zelfs verplicht onderdeel moet worden van het ontwikkelplan van medewerkers. (2019)
- BZK gaat samen met het ministerie van IenW en de Universiteit Leiden onderzoeken hoe het kennis- en veranderprogramma voor het middenmanagement gebruikt kan worden voor andere departementen en medeoverheden. (2019)
- BZK bepaalt of en hoe het Datascience traineeprogramma moet worden uitgebouwd. (2019 en 2020)

Internationale studenten behouden voor Nederland

- BZK stelt samen met VSNU, NL ICT, Nuffic en Talent Coalition Netherlands een samenhangende aanpak op met maatregelen om de 'stayrate' van internationale studenten in Nederland te verhogen. (2019)

Beleid en data science verbinden

- Via het Leer- en Expertisepunt Datagedreven Werken onderzoekt BZK hoe Universitaire Datascience Centres hun kennis en expertise in kunnen zetten om datagedreven werken bij de overheid te bevorderen. Overheidsorganisaties brengen een beleidsprobleem en inhoudelijke expertise in, universiteiten leveren expertise over de organisatie en technieken van datagedreven werken. (2019 tot en met 2021)

Financiering

Data Agenda Overheid is een ambitieuze agenda en daarbij hoort een kostenplaatje. Voor een soepele start reserveren we voor 2019 een bedrag van ruim 2,5 miljoen euro.

Voor de jaren 2020 en 2021 worden interbestuurlijke, innovatieve activiteiten met overheidsbrede effecten voorgedragen voor financiering uit de Investeringspost Digitale Overheid. Deze investeringspost is de gezamenlijke financieringsbron van het Rijk en decentrale overheden, bedoeld om opgaven op het gebied van de digitale overheid gezamenlijk op te pakken én te financieren.

Voor zover de activiteiten vanaf 2020 niet uit de investeringspost worden gefinancierd, zal BZK in overleg met de andere overheidspartijen op zoek gaan naar alternatieve dekking.

Kosten actiepunten Data Agenda Overheid (bedragen in duizenden euro's)*

	2019	2020	2021
Nationale datadialoog (onder andere congres)	150	150	150
Visieontwikkeling en onderzoek	100	100	100
Leer- en Expertisepunt Datagedreven Werken	700	700	700
Datalabs en experimenten maatschappelijke opgaven	500	500	500
(Open) datastelsel	550	500	500
Training, leernetwerk, kennisdeling	300	350	350
Adviescollege voortgang meerjarenplan Woo	50	75	100
Innovatieve pilots informatiehuishouding	200	200	200
TOTAAL	2.550	2.575 *	2.600*

* Cijfers nog exclusief verdere doorontwikkeling van de agenda vanaf 2020.

Overzicht actiepunten

Aan de slag met data

- Modelovereenkomst voor gebruik van dataverzameling in de openbare ruimte. (2019)
- Inventarisatie van knelpunten bij datagebruik in de openbare ruimte. (2019)
- Maatregelenpakket op basis van knelpunteninventarisatie. (2019)

1 Problemen oplossen met datagedreven werken

- Kennisdeling geselecteerde voorbeeldprojecten. (2019 en verder)
- Programma Startup in Residence. (2019 tot en met 2021)

2 Aandacht voor wetgeving en publieke waarden

- Afwegingen bij het openbaar maken van algoritmen in kaart. (2019)
- Beleid op het gebied van transparantie over (open) algoritmen. (2019)
- Ontwikkeling transparantielab. (2019)
- Overheidsbrede principes voor het verantwoord omgaan met data. (2019)
- Organisatie nationaal datacongres over data en Artificial Intelligence. (2019)
- Organisatie tweede (internationaal) datacongres over dataspelregels. (mogelijk in 2019)
- Code Goed Digitaal Bestuur. (2019)
- Ondersteuning Nationale Dataweek Den Bosch. (2019)

3 Overheidsdata kwalitatief verbeteren en efficiënter benutten

- Visie op meer verplichtend gebruik van basisregistraties. (2019)
- Inventarisatie van verbeterpunten in het stelsel van basisregistraties. (2019)
- Oplevering rapportage Algemene Rekenkamer over basisregistraties. (2019)
- Verbetering gebruiksgemak van geo-basisregistraties. (2019)
- Inventarisatie benodigde nieuwe standaarden. (2019)
- Uitwerking Meerjarenplan verbetering Informatiehuishouding. (2019)
- Ondersteuning en cofinanciering pilots informatiehuishouding. (2019 en verder)
- Verbetering van data.overheid.nl. (2019 en 2020)
- Uitkomsten van onderzoek naar wensen van hergebruikers van open data. (2019)

- Organisatie van bijeenkomsten over open data met groepen gebruikers. (2019 en 2020)
- Verbetering van de *high value* datasets van de overheid. (2019 en 2020)
- Koppeling van data van gemeenten tot landelijk dekkende datasets. (2019 en 2020)

4 Kennis over datagedreven werken verzamelen en delen

- Diverse big data-experimenten rondom MijnOverheid. (2019 en 2020)
- Experimenten met de inzet van secure multiparty computation en encryptie bij data-analyses. (2019 en 2020)
- Uitbreiding van het Kennisplatform (Big) Data van de rijksoverheid met vertegenwoordigers van provincies, gemeenten en waterschappen. (2019 en 2020)
- Actueel overzicht van best practices van datagedreven werken op digitaleoverheid.nl. (2019 en 2020)
- Onderzoek naar samenwerking tussen datalabs binnen de rijksoverheid. (2019)
- Doorontwikkeling van het huidige Leer- en Expertisepunt Open Overheid tot het Leer- en Expertisepunt Datagedreven Werken. (2019)
- Toolkit voor datagedreven beleid voor overheden. (2019 en 2020)
- Ontwikkeling self assessment datagovernance die door alle overheidsorganisaties gebruikt kan worden. (2019)

5 Investeren in mensen, organisatie en cultuurverandering

- Ontwikkeling leerlijn Datagedreven beleid. (2019)
- Onderzoek naar mogelijkheden om het kennis- en veranderprogramma voor het middenmanagement breder in te zetten. (2019)
- Maatregelenpakket om de 'stayrate' van internationale studenten in Nederland te verhogen. (2019)
- Onderzoek naar uitbouw Datascience traineeprogramma. (2019 tot en met 2021)
- Samenwerking met Universitaire Datascience Centres om datagedreven werken bij de overheid te bevorderen. (2019 tot en met 2021)

Deze uitgave is tot stand gekomen met het Overheidsbreed
Beleidsoverleg Digitale Overheid.

In dit overleg zijn de volgende partijen
vertegenwoordigd:

CIO-Rijk

Interprovinciaal Overleg

Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

Ministerie van Justitie en Veiligheid

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Programmeringsraad Logius

Unie van Waterschappen

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Overige betrokken partijen:

CBS

Rijkswaterstaat

De agenda is opgesteld door het ministerie van BZK,
met ondersteuning van de ICTU (Siwert de Groot en
Ruud Hogendoorn)

www.digitaleoverheid.nl/data-agenda

www.rijksoverheid.nl

februari 2019